

سلسله
گزارش‌های
دبیر خانه دائمی
مقابله با فقر،
فساد و تبعیض
شماره: ۲۰

الزام به بازگشت ارز صادراتی؛ ملاحظات و چالش‌ها

بازگشت ارز صادراتی
کنترل‌های ارزی
نیازهای اولیه
کنترل‌های ارزی
حمایت‌های عمومی
توزیع درآمد
تولید
رانت جویی / رانت خواری
شفافیت
بودجه

ارز صادراتی
کنترل اجتماعی (اجرای قانون، نظام‌های قضایی و نحوه عمل آنها)
جامعه‌شناسی قدرت
اقتدار قانونی
سوء استفاده از اختیار / قدرت
مدیران دولتی
مدیریت مالی
فساد سیاسی
کلاهبرداری
نظارت
انحصارهای اساسی
توزیع درآمد
تولید
رانت جویی / رانت خواری
شفافیت
بودجه

کنترل‌های ارزی
قدرت قانونی
جامعه‌شناسی قدرت
اقتدار قانونی
سوء استفاده از اختیار / قدرت
مدیران دولتی
مدیریت مالی
فساد سیاسی
کلاهبرداری
نظارت
انحصارهای اساسی
توزیع درآمد
تولید
رانت جویی / رانت خواری
شفافیت
بودجه

حمایت‌های عمومی
سیاست بازگانی
ساختار بازار
جامعه‌شناسی سیاسی
کاستی‌های اخلاقی
تقلب
ثبات اقتصادی
مسکن ارزان قیمت
فقر چندبعدی
یکپارچگی سیاسی
نظام حقوقی

فساد
انحصارها (اقتصاد)
صنفاگرایی
مدیران دولتی
مدیریت مالی
فساد سیاسی
کلاهبرداری
نظارت
انحصارهای اساسی
توزیع درآمد
تولید
رانت جویی / رانت خواری
شفافیت
بودجه

توزیع درآمد
مصونیت‌ها و امتیازها
انحصارها و اولویت‌ها
توزیع درآمد
تولید
رانت جویی / رانت خواری
شفافیت
بودجه

تولید
رانت جویی / رانت خواری
شفافیت
بودجه

رانت جویی / رانت خواری
رانت جویی / رانت خواری
شفافیت
بودجه

شفافیت
شفافیت
بودجه

بودجه
بودجه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۱/۲۵

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۹۷۰۸
کد موضوعی: ۲۲۰

عنوان گزارش:
الزام به بازگشت ارز صادراتی؛
ملاحظات و چالش‌ها

(زیر نظر دبیرخانه دائمی مقابله با فقر، فساد و تبعیض)

نوع گزارش: طرح/ لایحه راهبردی نظارتی

نام دفتر:
دفتر مطالعات اقتصادی (گروه پولی و بانکی)

تهیه و تدوین:
مهدی دارابی (مدیر گروه پولی و بانکی دفتر اقتصادی)

ناظران علمی:
میثم خسروی ویشکایی (معاون دفتر مطالعات اقتصادی)،
سیدمهدی بنی‌طبا (مدیر دفتر مطالعات اقتصادی)

گرافیک و صفحه آرایی:
نرجس امیراحمدی

ویراستار ادبی:
زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. بازگشت ارز
۲. قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز
۳. ارز صادراتی
۴. پیمان سپاری
۵. کنترل‌های ارزی

فهرست مطالب

چکیده	۶
خلاصه مدیریتی	۷
۱. مقدمه	۸
۲. پیمان‌سپاری ارزی ۱۴۰۲-۱۳۹۷	۹
۳. مسئله عدم بازگشت ارز	۱۸
۴. دلایل عدم بازگشت ارز	۲۰
۵. جمع‌بندی و ارائه راهکارهای حل مسئله عدم بازگشت ارز	۲۱
منابع و مآخذ	۲۲

فهرست جدول

جدول ۱. اهم مصوبات ناظر بر بازگشت ارز از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲	۹
---	---

الزام به بازگشت ارز صادراتی؛ ملاحظات و چالش‌ها

چکیده

پس از بحران ارزی سال ۱۳۹۷، کنترل‌های ارزی به منظور در اختیار قرار گرفتن ابزار اضافی برای کنترل بازار ارز اعمال شد. یکی از مهم‌ترین مصادیق این کنترل‌های ارزی، الزام به بازگشت ارز صادراتی به روش‌های تعیین شده و در موعد و میزان مقرر است. موضوع بازگشت ارز همواره جزء مسائل اساسی و مطرح در حوزه سیاست‌گذاری ارزی-تجاری و همچنین صادرکنندگان بوده است. فارغ از مسئله افزایش اصطکاکات تجاری که ذاتی اعمال پیمان‌سپاری است، مهم‌ترین معضل پیش روی اجرای صحیح بازگشت ارز و تخلفات آن، مداخله دستوری-قیمتی است. از آنجا که کنترل‌های ارزی نوعی مداخله مقداری است، اعمال نرخ ارز دستوری به‌عنوان یک مداخله قیمتی، موجب ناکارآمدی کنترل‌های ارزی و پیمان‌سپاری شده است. تا زمانی که سیاست اعمال نرخ‌های دستوری ارز در بازارهای رسمی ادامه داشته باشد، بازگشت ارز با مسائل و ناکارایی‌های مختلفی درگیر خواهد بود. وجه دیگر ماجرا این است که مداخله قیمتی بانک مرکزی در بازار ارز منجر به تخلف و فساد صادرکنندگان شده است و عواملی همچون فقدان نظام پرداخت رسمی ارز و ابتنا بر تراستی‌ها، انواع استثنائات تجاری و قابلیت استفاده از کارت‌های بازرگانی یک‌بار مصرف و کم‌اظهاری و دگر اظهاری در گمرک نیز امکان این موضوع را فراهم کرده است. بنابراین، مداخله قیمتی بانک مرکزی در تضاد با بند «۱۹» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است.

بیان / شرح مسئله

از سال ۱۳۹۷ و به دنبال عدم تعادل در موازنه پرداخت‌های خارجی «کنترل‌های ارزی» اعمال شد که «الزام به بازگشت ارز حاصل از صادرات» یا همان «پیمان سپار» از مهم‌ترین مصادیق آن در کنترل طرف عرضه بازار ارز است. منظور از کنترل‌های ارزی (کنترل حساب سرمایه)، مجموعه اقداماتی است که سیاستگذار جهت کنترل نرخ ارز در پیش می‌گیرد. اقداماتی مانند الزام به ثبت سفارش، الزام به دریافت تخصیص ارز، الزام به ثبت منشأ ارز، ممنوعیت واردات برخی اقلام کالایی، ممنوعیت صادرات ریالی و الزام به بازگشت ارز از مصادیق کنترل‌های ارزی اعمالی فعلی است. از ابتدای الزام به بازگشت ارز صادراتی در سال ۱۳۹۷، مشکلات عدیده‌ای پیش روی صادرکنندگان و سیاستگذار وجود داشته است. سیاستگذار اخلاص در بازگشت ارز توسط صادرکنندگان و پرونده‌های متعدد در این زمینه را یکی از مشکلات اساسی خود در مدیریت بازار ارز معرفی کرده است. از طرف دیگر، صادرکنندگان، الزام به بازگشت ارز را موجب افزایش اصطکاکات در فرایند تجاری و ارزی می‌دانند و مهم‌ترین مسئله خود را مداخله دستوری - قیمتی دولت در تعیین نرخ ارز در بازار رسمی معرفی می‌کنند.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

در شرایطی که به دلایل مختلف از جمله شدت بالای نااطمینانی؛ حساب سرمایه و در نتیجه نرخ ارز آبیستن نوسانات شدید است، اعمال کنترل‌های ارزی مانند الزام به بازگشت ارز صادراتی، سیاستی قابل دفاع است. اما نکاتی در استفاده از ابزار الزام به بازگشت ارز قابل ذکر است:

۱. الزام به بازگشت ارز نوعی مداخله مقدراری سیاستگذار در بازار ارز محسوب می‌شود تا بتواند با کنترل طرف عرضه بازار ارز، از نوسانات نرخ ارز حول روند جلوگیری کند. همانند دیگر مداخلات دولتی در بازار، اجرای هم‌زمان مداخله مقدراری و قیمتی موجب ناکارایی سیاست و در نتیجه اخلاص در مداخلات می‌شود. به عنوان مثال، زمانی که بانک مرکزی در مرکز مبادله اقدام به اعمال سقف قیمتی حدود ۴۰ هزار تومانی می‌کند، نمی‌توان انتظار داشت که صادرکننده رغبتی برای بازگشت ارز داشته باشد تا واردکننده از رانت اختلاف نرخ، بدون هیچ زحمتی استفاده کند. در نتیجه، به انحای مختلف تلاش خواهد کرد تا از قاعده الزام به بازگشت ارز تخطی کند. **درواقع، مداخله قیمتی بانک مرکزی در بازار ارز بستر ساز تخلف و فساد صادرکنندگان شده است؛ تا از این نظر، مداخله قیمتی بانک مرکزی در تضاد با بند «۱۹» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی باشد.**

۲. بخشی از اصطکاکات ایجاد شده پیش روی صادرکنندگان، ذاتی الزام به بازگشت ارز بوده و نمی‌توان از آن اجتناب کرد، اما تسهیل رویه‌ها باید در دستور کار دائمی قرار گیرد.

با توجه به متوسط نرخ بازگشت ارز ۸۰ درصدی، می‌توان گفت که در مجموع، میزان بازگشت ارز با توجه به محدودیت‌های تحریمی، قابل قبول است. از آنجا که نرخ بازگشت شرکت‌های بزرگ صادراتی نزدیک به ۱۰۰ درصد است، می‌توان گفت که ۲۰ درصد متوسط عدم بازگشت ارز بیشتر به صادرکنندگان خرد بازمی‌گردد که به میزان کمتری از رانت مواد خام و انرژی ارزان برخوردارند و به راحتی امکان استفاده از استثنائات تجاری و کارت بازرگانی یک‌بار مصرف را دارند و در کل هزینه کمتری به دلیل تخلف متحمل می‌شوند. از آنجا که مبنای تعهد صادرات ارزش گذاری گمرکی است، اختلاف در ارزش گذاری گمرکی و دگر اظهاری اهمیت ویژه‌ای خواهند داشت. مهم‌ترین انگیزه برای دگر اظهاری نیز به فرار صادرکننده از نرخ دستوری ارز در بازار رسمی برمی‌گردد.

با توضیحاتی که گفته شد، می‌توان گفت که عدم بازگشت ارز به معنای تخلف از قانون، حجم قابل ملاحظه‌ای نداشته و مسئله مهم‌تر از تخطی از قانون، رفتار صادرکننده در مواردی همچون زمان بازگشت ارز در دوره نوسانات ارزی و دگر اظهاری در گمرک است. به طور خلاصه، عوامل عدم بازگشت ارز و دیگر تخلفات یاد شده به شرح زیر است:

- کاهش انگیزه بازگشت ارز به دلیل مداخله دستوری - قیمتی در فروش ارز صادراتی،
- بالا بودن نرخ غیررسمی ارز برای مصارف مانند خروج سرمایه و قاچاق،
- وجود انواع استثنائات تجاری و قابلیت استفاده از کارت‌های بازرگانی یک‌بار مصرف،
- اعمال نشدن محدودیت‌های مؤثر فوری مانند محدودیت در استفاده از خدمات بانکی برای متخلفین،
- دگر اظهاری و کم‌اظهاری در گمرک،

- بوروکراسی ناشی از الزام به بازگشت ارز،
  - اتکای مبادلات ارزی - تجاری بین‌المللی به نظام تراستی.
- از بین عوامل یاد شده، مداخله دستوری در تعیین نرخ ارز، سهم عمده در بروز تخلفات و مفاسد را داراست.

پیشنهاد راهکار تقنین، نظارتی یا سیاستی

مهم‌ترین اقدام در راستای کاهش مسائل ناظر به بازگشت ارز، بازگشت به قانون و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و عدم دخالت قیمتی در بازار رسمی ارز است. عمده مسائل با داشتن یک بازار رسمی که صرفاً با مداخلات مقداری کنترل می‌شود، قابل رفع است. دیگر راهکارهای پیشنهادی برای باقی‌مانده مسائل به شرح ذیل است:

- تفکیک بازار صادرکنندگان غیر عمده و واردکنندگان اقلام غیر ضرور جهت افزایش نسبی نرخ فروش ارز این صادرکنندگان؛
- اجرایی شدن طرح پیشنهادی وزارت صمت در خصوص اعطای «امتیاز صادراتی» به صادرکنندگان غیر عمده؛ مطابق این طرح صادرکنندگان خرد به ازای هر میزان فروش ارز صادراتی، امتیاز صادراتی دریافت می‌کنند که می‌توانند به‌عنوان مجوز واردات به واردکنندگان اقلام غیر ضرور بفروشند؛
- کاهش استثنائات تجاری و تغییر قاعده‌گذاری در خصوص مسئله کارت‌های بازرگانی یک‌بار مصرف؛
- اعمال فوری محدودیت‌هایی همچون عدم امکان استفاده از خدمات بانکی با تصمیم کارگروه (اصلاح قانون)؛ و
- تسهیل بازگشت ارز و افزایش امکان مدیریت جریان وجوه ارزی صادرکنندگان با ایجاد بازار تعهدات ارزی. صادرکنندگانی که ارز خود را زودتر از موعد بازمی‌گردانند اوراقی دریافت نمایند و به صادرکنندگانی که به هر دلیل نیازمند تمدید مهلت هستند بفروشند. در کنار تشویق و تنبیه بازاری ایجاد شده، با این اقدام از حجم پرونده‌های تخلفات کاسته و صادرکنندگان امکان بهتری برای مدیریت جریان وجوه می‌یابند.

۱. مقدمه

از سال ۱۳۹۷ و به دنبال عدم تعادل در موازنه پرداخت‌های خارجی «کنترل‌های ارزی» اعمال شد که «الزام به بازگشت ارز حاصل از صادرات» یا همان «پیمان سپار» از مهم‌ترین مصادیق آن در کنترل طرف عرضه بازار ارز است. منظور از کنترل‌های ارزی (کنترل حساب سرمایه)، مجموعه اقداماتی است که سیاستگذار جهت کنترل نرخ ارز در پیش می‌گیرد. اقداماتی مانند الزام به ثبت سفارش، الزام به دریافت تخصیص ارز، الزام به ثبت منشأ ارز، ممنوعیت واردات برخی اقلام کالایی، ممنوعیت صادرات ریالی و الزام به بازگشت ارز از مصادیق کنترل‌های ارزی اعمالی فعلی. سابقه اعمال این کنترل‌ها محدود به سال‌های اخیر نبوده و در ادوار مختلف مورد استفاده قرار گرفته است و سابقه آن به دهه ۱۳۱۰ بازمی‌گردد.

به‌طور مشخص، منظور از «الزام به بازگشت ارز حاصل از صادرات» که در تبصره «۶» بند «ح» ماده (۲) مکرر «قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز» تبدیل به قانون شده است، اختصاص **تمام یا بخشی** از ارزهای حاصل از صادرات به **میزان ارزش ثبت شده در گمرک** به مصارف رسمی (واردات کالا و خدمات، سرمایه‌گذاری، ایفای تعهدات ارزی) از طریق **روش‌های معین و در مدت زمان مشخص** است. در نتیجه، هر نوع تخطی از اظهار گمرکی، میزان، روش و زمان بازگشت، به معنای تخلف از قوانین و مقررات ناظر به بازگشت ارز می‌باشد.

یکی از اقدامات سیاستگذار در مواجهه با شوک‌های ارزی سال ۱۳۹۷ و سال‌های بعد از آن، الزام صادرکننده به بازگشت ارز بوده است. در نوسانات ارزی پنج سال گذشته، عدم بازگشت ارز همواره به‌عنوان یکی از دلایل طرح شده است. این مسئله در کنار انتقادهای صادرکنندگان از پیمان‌سپاری و تعدد پرونده‌های قضایی موجب تکرار طرح این موضوع در حوزه سیاستگذاری شده است. یکی از مهم‌ترین دلایلی که موجب شده تا حساسیت بر بحث پیمان‌سپاری بیشتر شود، ادعای برخی صاحب‌نظران است که تحقق پیمان‌سپار را راهکار اساسی عدم کاهش ارزش پول می‌دانند.

۲. پیمان سپاری ارزی ۱۴۰۲-۱۳۹۷

پس از تلاطمات اواخر سال ۱۳۹۶، هیئت وزیران طی مصوبه‌ای در فروردین سال ۱۳۹۷، بازگشت ارز را الزامی اعلام کرد. الزام به بازگشت ارز در ۲۳ مهر سال ۱۳۹۷ در قالب مصوبه چهاردهمین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا، شکل قانونی یافته و عدم التزام به آن مصداق جرم قاچاق معرفی شد. در نهایت، در بهمن ۱۴۰۰ در قالب اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، طبق تبصره «۶» بند «ح» ماده (۲) مکرر عدم بازگشت ارز جرم‌انگاری شد و در راستای اجرای قانون آیین‌نامه اجرایی این تبصره در سال ۱۴۰۱ به تصویب رسید. پس از تصویب قانون، کارگروه ارزی موضوع آیین‌نامه، متولی تعیین - تکلیف تعهدات ارزی تا به امروز بوده است. در ادامه، جدول ۱ به مرور اهم مصوبات در راستای الزام به بازگشت ارز از ابتدای سال ۱۳۹۷ تا سال ۱۴۰۲ پرداخته است.

جدول ۱. اهم مصوبات ناظر بر بازگشت ارز از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲ [۱]

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>مصوبه ارز ۴۲۰۰: هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۷/۱/۲۲ به استناد اصل یک‌صد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تبصره «۳» ماده (۷) <u>قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز</u> - مصوب ۱۳۹۲ - و به منظور ساماندهی و مدیریت بازار ارز تصویب کرد:</p> <p>بر اساس این تصویب‌نامه نرخ ارز به‌طور یکسان برای همه مصارف ارزی از تاریخ ۱۳۹۷/۱/۲۲ بر اساس هر دلار معادل (۴۲۰۰ تومان) ریال تعیین می‌شود و متعاقباً در چارچوب نظام شناور مدیریت شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام و اعمال می‌شود. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است طرح عملیاتی شامل دستورالعمل‌های مربوط و تکالیف دستگاه‌های مختلف را به معاون اول رئیس‌جمهور ارائه نماید و دستگاه‌های مذکور نیز مکلف به ارائه گزارش عملکرد دستگاه متبوع به ایشان هستند.</p> <p>«۶» - کلیه صادرکنندگان مکلفند ارز حاصل از صادرات را مطابق ترتیباتی که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مشخص می‌شود، به چرخه اقتصادی کشور بازگردانند.</p> <p>«۷» - اجرای تکلیف موضوع بند «۶» این تصویب‌نامه مبنای اعمال معافیت مالیاتی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور) می‌باشد.</p>	۱۳۹۷/۰۱/۲۲ هیئت وزیران	مصوبه ارز ۴۲۰۰: رویه تک‌نرخ‌ی ارزی و به‌منظور ساماندهی و مدیریت بازار ارز

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>دستور العمل اجرایی بندهای «۵»، «۶» و «۷» تصویب‌نامه هیئت وزیران ساماندهی و مدیریت بازار ارز؛ در اجرای بندهای «۵»، «۶» و «۷» تصویب‌نامه شماره ۴۳۵۳ / ت ۵۵۳۰ مورخ ۱۳۹۷/۱/۲۲ دستور العمل و ضوابط اجرایی بندهای یاد شده به پیشنهاد بانک مرکزی به شرح ذیل ابلاغ می‌شود:</p> <p>۱. به منظور ورود ارز حاصل از صادرات کالا به چرخه اقتصادی کشور، صادرکنندگان کالا مکلفند ظرف شش ماه از تاریخ صدور پروانه صادراتی گمرکی (۹۵٪) ارز حاصل از صادرات خود را (بر اساس ارزش FOB یا FCA یا EXW کالا) به یکی از شکل‌های زیر با ترکیبی از آنها استفاده نمایند. (۵٪) باقی‌مانده به منظور تأمین هزینه‌هایی از قبیل بازاریابی، تبلیغات، دفاتر خارج از کشور در اختیار صادرکننده خواهد بود:</p> <p>الف) واردات در مقابل صادرات، ب) پرداخت بدهی ارزی خود، پ) فروش ارز به بانک‌ها و مراکزی مجاز، ت) سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها.</p> <p>تبصره «۱» مصادیق بازگشت ارز حاصل از صادرات کالا بیش از شش ماه توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت تعیین خواهد شد. دستور العمل اجرایی این تبصره توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی تهیه خواهد شد.</p> <p>تبصره «۲» وجوه سپرده‌گذاری شده در هر زمان صرفاً می‌تواند به مصرف جزئی‌های «الف»، «ب» و «پ» برسد.</p> <p>تبصره «۳» فروش ارز به بانک‌ها و مراکزی مجاز توسط صادرکنندگان کالا باید از زمان راه‌اندازی سامانه «نظام یکپارچه مدیریت ارز (نیما)» از طریق سامانه مزبور صورت گیرد.</p> <p>۲. شرکت‌های دولتی و شرکت‌های وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های تحت مدیریت دولت و صادرکنندگان عمده، مجاز به واگذاری پروانه صادراتی خود به سایر واردکنندگان نیستند. واردات این صادرکنندگان از محل ارز حاصل از صادرات کالا، منحصر به تأمین نیازهای خود خواهد بود.</p> <p>تبصره: فهرست صادرکنندگان عمده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت به نحوی که با احتساب شرکت‌های دولتی و شرکت‌های وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی حداقل (۸۰٪) صادرات کشور را شامل شود در مقاطع سه‌ماهه اعلام می‌شود.</p> <p>۳. کلیه صادرکنندگان موظفند اطلاعات مربوط به عملکرد بندهای فوق را در سامانه مدیریت ارز حاصل از صادرات کالا (ساما) ثبت نمایند.</p> <p>۴. عدم برگشت ارز حاصل از صادرات کالا به چرخه اقتصادی کشور طبق این دستور العمل توسط صادرکننده ظرف مهلت تعیین شده، تخلف محسوب شده و طبق مقررات رفتار خواهد شد.</p> <p>۵. اعمال معافیت مالیاتی صادرکنندگان توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و سایر مشوق‌های صادراتی منوط به رعایت مفاد این دستور العمل است.</p> <p>۶. کمیته قیمت‌گذاری کالاهای صادراتی در گمرکات ایران مکلف است در مقاطع دو ماهه قیمت کالاهای صادراتی را به روز نماید.</p> <p>۷. صادرکنندگانی که مقصد نهایی کالای آنها کشور های عراق و افغانستان است و مبادلات کالایی در بازارچه‌های مرزی تا اطلاع ثانوی الزامی به اجرای جزئی «پ» بند «۱» ندارند.</p> <p>۸. آن دسته از صادراتی که در چارچوب قراردادهای پیمان‌های پولی سیستم بانکی به پول ملی تسویه می‌شوند، مشمول این دستور العمل نمی‌باشند.</p> <p>۹. بانک‌ها و مراکزی موظفند ارزی‌های خریداری شده را در چارچوب مقررات ارزی به فروش رسانند.</p> <p>۱۰. بانک‌ها می‌توانند مازاد ارز خریداری شده از صادرکنندگان را به بانک مرکزی به فروش رسانند.</p> <p>۱۱. گمرک ایران موظف است از تاریخ ابلاغ این دستور العمل اطلاعات پروانه‌های صادراتی را به محض صدور به صورت سیستمی به بانک مرکزی ارسال نماید.</p> <p>۱۲. انجام هرگونه تغییرات در مفاد این دستور العمل و ضوابط اجرایی به کارگروه موضوع ماده (۱۴) تصویب‌نامه صدر الذکر واگذار می‌شود.</p>	<p>۱۳۹۷/۰۲/۰۲ هیئت وزیران</p>	<p>دستور العمل اجرایی بندهای «۵»، «۶» و «۷» تصویب‌نامه هیئت وزیران ساماندهی و مدیریت بازار ارز</p>

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>اصلاحیه ماده (۱۰) آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات وزارت صنعت، معدن و تجارت هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۷/۴/۱۳ به پیشنهاد شماره ۹۲۳۰۸/۶۰ مورخ ۱۳۹۷/۴/۱۰ وزارت صنعت، معدن و تجارت و به استناد اصل یک‌صد و سی‌وهشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب کرد.</p> <p>ماده (۱۰) آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۳۹۵ / ت / ۱۶ مورخ ۱۳۹۳/۲/۶ و اصلاحات بعدی آن به شرح زیر اصلاح می‌شود.</p> <p>۱. تبصره «۳» بند «۲» به شرح زیر اصلاح می‌شود: تبصره «۳» - سقف ارزشی واردات برای اشخاص حقیقی و حقوقی دریافت‌کننده کارت بازرگانی، برای سال اول، پانصد هزار (۵۰۰۰۰۰) دلار و برای سال دوم، دو میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) دلار تعیین می‌شود. واحدهای تولیدی دارای مجوز صنعتی (از قبیل پر وانه بهره‌بردار، جواز تأسیس، گواهی فعالیت صنعتی و کارت شناسایی) از وزارت صنعت، معدن و تجارت و یا عناوین مشابه آن از سایر وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و همچنین اتحادیه‌ها و تشکل‌های قانونی، صرفاً برای تأمین نیاز تولیدی خود از شمول این تبصره مستثنا می‌باشند. دارندگان کارت بازرگانی برای سال سوم و پس از آن در صورت مثبت بودن ارزیابی عملکرد آنها بدون رعایت محدودیت سقف ارزش مجاز به واردات می‌باشند. برای اشخاص حقوقی بازرگانی معتبر و سایر موارد استثنا رعایت سقف ارزش مذکور صرفاً در صورت تأیید وزیر صنعت، معدن و تجارت یا به پیشنهاد اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران و تأیید وزیر صنعت، معدن و تجارت الزامی نیست.</p> <p>۲. جزء (۲-۱-۴) بند (۲) به شرح زیر اصلاح می‌شود: ۲-۱-۴- داشتن محل کسب یا موقعیت اداری اعم از ملکی یا استیجاری دارای شناسه رهگیری به نام شرکت یا یکی از سهام‌داران عمده (برای اشخاص حقوقی) و داشتن محل کسب یا موقعیت اداری اعم از ملکی یا استیجاری دارای شناسه رهگیری (برای اشخاص حقیقی).</p> <p>۳. در تبصره جزء (۲-۱-۴) بند «۲» عبارت «بازدید از محل» و بعد از عبارت «برای احراز این شرایط» اضافه می‌شود.</p> <p>۴. تبصره‌های (۱) و (۲) جزء (۲-۱-۱۱) بند (۲) به شرح زیر اصلاح می‌شود: تبصره ۱ - گذراندن دوره آموزشی تخصصی آشنایی با تجارت فرامرزی در اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و تعاون ایران برای دریافت کارت بازرگانی توسط اشخاص حقیقی و نمایندگان مسئول از سوی اشخاص حقوقی الزامی است.</p> <p>دوره مذکور حداقل به مدت (۱۶) ساعت حاوی سر فصل‌های مشتمل بر آثار حقوقی و مالی استفاده از کارت بازرگانی، آشنایی با مقررات صادرات و واردات، مالیات، امور گمرکی (قانون امور گمرکی)، مبارزه با قاچاق کالا و ارز (قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز)، سیاست‌های ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اخلاق کسب و کار، اینکوترمز، اعتبارات اسنادی، قانون تجارت و سازمان‌ها و نهادهای داخلی و بین‌المللی مرتبط با تجارت یا برخی عناوین دیگر به تشخیص وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌باشد. دوره مذکور با محتوا و مواد آموزشی متناسب با شرایط تجارت بین‌المللی با تأیید وزارت صنعت، معدن و تجارت، قابل تغییر می‌باشد.</p> <p>تبصره «۲» - دارندگان مدرک دانشگاهی در رشته‌های تخصصی ذی‌ربط از شمول این حکم مستثنا می‌باشد. شیوه‌نامه مربوط شامل تعداد ساعات دوره و سر فصل مباحث و رشته‌های ذی‌ربط به پیشنهاد مشترک اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران و تأیید وزیر صنعت، معدن و تجارت ابلاغ خواهد شد.</p> <p>۵. تبصره «۴» جزء «۳۳۳» بند «۳» به شرح زیر اصلاح می‌شود: تبصره «۴» - دارندگان کارت بازرگانی حق واگذاری آن به غیر برای واردات را ندارند. در صورت احراز واگذاری کارت، اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ایران و تعاون ایران و وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌توانند نسبت به تعلیق و یا ابطال کارت اقدام نمایند.</p> <p>۶. متن زیر به‌عنوان تبصره «۵» به جزء «۳۳۳» بند «۳» اضافه می‌شود: تبصره «۵» - دارنده کارت بازرگانی و استفاده‌کننده از آن متضامناً مسئول رد و تسویه دیون دولتی و مالیات مقرر می‌باشند.</p> <p>۷. متن زیر به‌عنوان تبصره به بند «۶» اضافه می‌شود: تبصره: چنانچه در طول دوره اعتبار کارت بازرگانی، گزارشی مبنی بر سوء رفتار تجاری دارنده کارت بازرگانی دریافت شود، وزارت صنعت، معدن و تجارت در صورت احراز توسط کارگروهی متشکل از نمایندگان وزارت صنعت، معدن و تجارت، گمرک جمهوری اسلامی ایران و اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران (حسب مورد)، می‌تواند تازمان حصول رسیدگی توسط مراجع ذی‌ربط، نسبت به تعلیق یا ابطال کارت بازرگانی اقدام نماید.</p>	<p>۱۳۹۷/۰۴/۱۰ هیئت وزیران</p>	<p>اصلاحیه ماده (۱۰) آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات</p>

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۷/۵/۱۴ به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تبصره «۳» ماده (۷) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ و مصوبه جلسه ۱۳۹۷/۵/۱۳ شورای عالی هماهنگی اقتصادی و به منظور ساماندهی و مدیریت بازار ارز تصویب کرد:</p> <p>۲. کلیه صادرکنندگان مکلفند ارز حاصل از صادرات خود را به چرخه اقتصادی کشور بازگردانند و باید برای این موضوع بر اساس دستورالعمل بانک مرکزی تعهد بسپارند.</p> <p>تبصره: صادرکنندگان عمده شامل صادرکنندگان فرآورده‌های نفتی، پتروشیمی، محصولات فولادی و فلزات رنگی که از تاریخ ۱۳۹۷/۰۱/۲۲ تاکنون نسبت به ایفای تعهدات ارزی خود اقدام نکرده‌اند، علاوه بر فروش ارز در بازار دوم متعهد به پرداخت مابه‌التفاوت ریالی حاصل از تفاوت ارزش صادرات مربوط بر مبنای نرخ بازار رسمی و نرخ بازار در روز تسویه خواهند بود.</p> <p>۳. کارگروهی متشکل از وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، صنعت، معدن و تجارت، نفت و بانک مرکزی میزبان تعهدات را مشخص می‌نماید. این تعهدات باید ظرف سه ماه به خزانه واریز شود.</p> <p>۱۱. بندهای «۴»، «۵»، «۶»، «۷»، «۸»، «۹»، «۱۰»، «۱۱»، «۱۲»، «۱۳»، «۱۴» و «۱۵» تصویب نامه شماره ۴۳۵۳/ت/۵۵۳۳ مورخ ۱۳۹۷/۱/۲۲ و اصلاحات بعدی آنها که لم یکن تلقی می‌شود.</p>	۱۳۹۷/۰۵/۱۶ هیئت وزیران	تأمین ارز کالاهای فهرست گروه یک (شامل کالاهای اساسی، ضروری، دارو و ملزومات و تجهیزات پزشکی)
<p>به گزارش روابط عمومی بانک مرکزی، این دستورالعمل، پیر و نامه شماره ۸۴۲۱/۲۰ مورخ ۹۷/۶/۱۸ مورخ ۱۳۹۷/۶/۱۸ و در راستای اجرایی کردن بند «۳» تصویب نامه شماره ۶۳۷۹۳/ت/۵۵۶۳۳ مورخ ۱۳۹۷/۵/۱۶ هیئت وزیران موضوع «برگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور»، به شرح زیر اعلام می‌شود:</p> <p>۱. گمرک ج.ا.ا. مکلف است همزمان با اظهار الکترونیک صادرات در پنجره واحد تجارت فرامرزی نسبت به اخذ سیستمی تعهد بازگشت ارز حاصل از صادرات از صادرکننده یا نماینده قانونی وی به شرح تعهدنامه پیوست اقدام کند.</p> <p>۲. گمرک ج.ا.ا. موظف است اطلاعات پروانه‌های صادراتی موضوع بند «۱» را به صورت برخط و سیستمی به بانک مرکزی ج.ا.ا. ارسال کند.</p> <p>تبصره: ارسال اطلاعات پروانه صادرات به بانک مرکزی توسط گمرک به منزله دریافت تعهدنامه موضوع بند «۱» از صادرکننده توسط گمرک ج.ا.ا. است.</p> <p>۳. صادرکنندگان کالا مکلفند حداکثر ظرف مدت زمانی سه ماه از تاریخ صدور پروانه صادراتی گمرکی، حداقل ۹۵ درصد ارزش گمرکی کالای مندرج در پروانه صادراتی را به چرخه اقتصادی کشور بازگردانند و از طریق سامانه جامع تجارت به بانک مرکزی اظهار کنند. ۵ درصد باقی‌مانده به منظور تأمین هزینه‌هایی از قبیل بازاریابی، تبلیغات و دفاتر خارج از کشور و نظایر آن در اختیار صادرکننده خواهد بود.</p> <p>تبصره: مصادیق بازگشت ارز حاصل از صادرات بیش از سه ماه توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت تعیین خواهد شد.</p> <p>۴. نحوه بازگردانی ارز به چرخه اقتصادی کشور و رفع تعهد ارزی بر ابر مقررات و سیاست‌های بانک مرکزی می‌تواند به یک یا ترکیبی از شکل‌های زیر صورت گیرد:</p> <p>(الف) واردات خود در مقابل صادرات خود،</p> <p>(ب) واردات اشخاص ثالث در مقابل صادرات،</p> <p>(ج) پرداخت اقساط بدهی ارزی تسهیلات فاینانس، ریفاینانس و یوژانس خود،</p> <p>(د) فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجاز،</p> <p>(ه) سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها.</p> <p>تبصره: صادرکنندگان کالاهای پتروشیمی، فرآورده‌های پایه نفتی، میعانات گازی و کانی‌های فلزی صرفاً با تأیید مقام عالی وزارتخانه‌های ذی‌ربط مجاز به استفاده از بندهای «الف» و «ب» خواهند بود.</p> <p>۵. ارائه خدمات و تسهیلات به صادرکنندگان توسط تمام دستگاه‌های اجرایی منوط به رفع تعهد ارزی صادرکنندگان هستند.</p> <p>منظور از خدمات و تسهیلات در دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به شرح ذیل است:</p> <p>- گمرک ج.ا.ا. عبارتند از مسیر سبز و فعالان مجاز اقتصادی،</p> <p>- وزارت صنعت، معدن و تجارت عبارتند از تمدید کارت بازرگانی و جواز و مشوق‌های صادراتی، سامانه اعتبارسنجی و رتبه‌بندی،</p> <p>- وزارت امور اقتصاد و دارایی عبارتند از است از معافیت‌های مالیاتی.</p> <p>۶. بانک مرکزی موظف است به صورت هفتگی، تمام اطلاعات تعهدات ارزی ایفا نشده صادرکنندگان را به تمام دستگاه‌های متولی اجرایی و نظارتی ارسال کند.</p>	۱۳۹۷/۰۶/۲۰ هیئت وزیران	دستورالعمل و ضوابط اجرایی رفع تعهد ارزی صادرکنندگان و برگشت ارز حاصل از صادرات کالا به چرخه اقتصادی کشور
<p>مصوبه شماره ۵۷۴۰۵ مورخ ۱۳۹۷/۷/۲۳</p> <p>۱. کلیه صادرکنندگان غیرنفتی موظفند حداکثر ۳ ماه بعد از صادرات ارز حاصل از صادرات خود را در سامانه نیماعرضه کرده یا بهتر تیبی که بانک مرکزی تعیین می‌کند، ارز حاصل از صادرات خود را به چرخه اقتصادی کشور برگردانند، صادرکنندگانی که این امر را رعایت نکنند، با تصویب دولت مشمول تشویق‌های ویژه می‌شوند.</p> <p>تبصره «۱» - نحوه اجرا و موارد استثنا توسط کمیته موضوع بند «۲» این مصوبه تعیین می‌شوند.</p> <p>تبصره «۲» - با توجه به شرایط ویژه اقتصادی کشور، عدم رعایت این امر با تشخیص و اعلام بانک مرکزی در حکم قاچاق ارز محسوب شده و با متخلفین برخورد قضایی می‌شود.</p>	۱۳۹۷/۰۷/۲۳ سران قوا	تشکیل کمیته ماده (۲) ارزی و بازگشت ارز حاصل از صادرات

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>در اجرای بند «۱» مصوبه شماره ۵۵۹۷۴ مورخ ۱۳۹۷/۷/۲۳ شورای عالی هماهنگی اقتصادی و حسب تصمیمات کمیته بند «۲» مصوبه یاد شده از یک سو و در راستای تسهیل اجرای دستور العمل شماره ۱۰۷۸۲ مورخ ۹۷۰۲/۶/۲۰ مورخ ۱۳۹۷/۶/۲۰ از سوی دیگر، بدین وسیله «نحوه بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:</p> <p>۱. کلیه صادرکنندگان کالا و خدمات مکلف به ارائه تعهد بابت برگشت ارز حاصل از صادرات خود به چرخه اقتصادی کشور می‌باشند.</p> <p>۲. بانک مرکزی مکلف است صرفاً برای واردات کالا و خدمات صادرکنندگانی تخصیص و تأمین ارز نماید که نحوه بازگشت ارز آنها به چرخه اقتصادی کشور مطابق ساختار ذیل مشخص باشد.</p> <p>۳. بازگشت ارز حاصل از صادرات صادرکنندگانی که مجموع صادرات سالانه آنها تا یک میلیون یورو، بیش از یک میلیون یورو و تا سه میلیون یورو، بیش از سه میلیون یورو و تا ده میلیون یورو و بیش از ده میلیون یورو به شرح ذیل باشد:</p> <p>الف) تا یک میلیون یورو</p> <p>در ازای واردات کالا و خدمات مورد نیاز چرخه تولید یا تجارت خود پس از ثبت سفارش استفاده نماید (واردات در مقابل صادرات خود).</p> <p>– به صورت مستقیم جهت واردات کالا با تشخیص وزارت صنعت، معدن و تجارت به واردکنندگان دیگر پس از ثبت سفارش واگذار نماید (واردات در مقابل صادرات غیر).</p> <p>– به صورت حواله یا اسکناس به بانک‌ها و مراکزی مجاز با ثبت در «سامانه نظارت ارز (سنا)» عرضه نماید.</p> <p>ب) بیش از یک میلیون یورو و تا سه میلیون یورو</p> <p>مکلفند ۵۰ درصد ارز صادراتی را به «سامانه نیما» واگذار نماید.</p> <p>تبصره: تا سقف یک میلیون از فروش ارز در «سامانه نیما» معاف است.</p> <p>مابقی ارز را باید به روش‌های زیر به چرخه اقتصاد بازگردانند:</p> <p>– در ازای واردات کالا و خدمات مورد نیاز چرخه تولید یا تجارت خود پس از ثبت سفارش استفاده نماید (واردات در مقابل صادرات خود).</p> <p>– به صورت مستقیم جهت واردات کالا با تشخیص وزارت صنعت، معدن و تجارت به واردکنندگان دیگر پس از ثبت سفارش واگذار نماید (واردات در مقابل صادرات غیر).</p> <p>– به صورت حواله یا اسکناس به بانک‌ها و مراکزی مجاز با ثبت در «سامانه نظارت ارز (سنا)» عرضه نماید.</p> <p>ج) بیش از سه میلیون یورو و تا ده میلیون یورو</p> <p>مکلفند ۷۰ درصد ارز صادراتی را در «سامانه نیما» عرضه نماید.</p> <p>تبصره: تا سقف یک میلیون از فروش ارز در «سامانه نیما» معاف است.</p> <p>مابقی ارز را باید به روش زیر به چرخه اقتصاد بازگردانند:</p> <p>در ازای واردات کالا و خدمات و هزینه‌های بازاریابی مورد نیاز چرخه تولید یا تجارت خود پس از ثبت سفارش استفاده نماید (واردات در مقابل صادرات خود).</p> <p>د) بیش از ده میلیون یورو</p> <p>مکلفند ۹۰ درصد ارز صادراتی را در «سامانه نیما» عرضه نماید.</p> <p>تبصره: تا سقف یک میلیون از فروش ارز در «سامانه نیما» معاف است.</p> <p>مابقی ارز را باید به روش زیر به چرخه اقتصاد بازگردانند:</p> <p>– در ازای واردات کالا و خدمات و هزینه‌های بازاریابی مورد نیاز چرخه تولید یا تجارت خود پس از ثبت سفارش استفاده نماید.</p> <p>تبصره: فروش در «سامانه نیما» بیش از درصد مشخص شده در هر یک از سه دسته فوق، امکان‌پذیر است.</p> <p>۴. کلیه صادرات انجام گرفته از تاریخ ۱۳۹۷/۱/۲۲ مشمول این مصوبه خواهد بود.</p>	<p>۱۳۹۷/۰۸/۲۷ هیئت وزیران</p>	<p>دستور العمل نحوه بازگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۹۷</p>

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه												
<p>پیر و تصویب بسته سیاستی نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۹۸، جزئیات اجرای این بسته به شرح زیر اعلام می‌شود.</p> <p>سازمان: وزارت صنعت و معدن و تجارت تاریخ: ۱۳۹۸/۳/۲۸ شماره: ۹۰۸۱۴/۶۰ نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۱۳۹۸</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>واردات در مقابل صادرات</th> <th>اسکناس</th> <th>سامانه نیما</th> <th>گروه صادراتی</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>مابقی برای خود</td> <td></td> <td>مجموعه پتروشیمی‌ها حداقل ۶۰ درصد حداکثر ۱۰ درصد</td> <td></td> </tr> <tr> <td>مابقی</td> <td>حداکثر ۲۰ درصد</td> <td>حداقل ۵۰ درصد</td> <td>سایر صادرکنندگان</td> </tr> </tbody> </table> <p>استفاده از تمام روش‌های فوق جهت رفع تعهد صادراتی، منوط به ثبت اطلاعات فروش در سامانه‌های مربوطه است. حداکثر زمان رفع تعهد ارزی هر پروانه سبز صادراتی، حداکثر چهار ماه از تاریخ کوتاژ (پروانه) صادراتی است و در صورت نیاز به مهلت بیشتر برای صادرکنندگان اقلام کشاورزی، فرش و صنایع دستی و سایر گروه‌های کالایی با نظر وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت و نفت حسب مورد امکان تمدید مهلت مذکور و اعلام آن به بانک مرکزی وجود دارد. میزان تعهد شرکت‌های پتروشیمی برای بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه تجاری کشور در سال ۱۳۹۸، مطابق جدول اعلامی وزارت نفت خواهد بود.</p> <p>کلیه صادرکنندگان مکلف به ارائه تعهد ارزی برگشت ارز حاصل از صادرات می‌باشند. صادرکنندگان در صورت عدم امکان عرضه ارز به صورت اسکناس به میزان تعیین شده در جدول فوق در سامانه‌های ذی‌ربط می‌توانند از روش‌های جایگزین فروش در «سامانه نیما» و یا «واردات در مقابل صادرات» جهت رفع تعهد ارزی خود استفاده نمایند.</p> <p>نحوه رفع تعهد ارز حاصل از صادرات سال ۱۳۹۷</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ صادرکنندگان با عملکرد بیش از ۷۰ درصد: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نسبت به معرفی آنها به سازمان امور مالیاتی، سازمان توسعه تجارت ایران، گمرک جمهوری اسلامی ایران و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط جهت استفاده از مشوق‌های صادراتی اقدام می‌نماید. ■ صادرکنندگان با عملکرد کمتر از ۷۰ درصد: تا پایان تیرماه سال ۱۳۹۸ مهلت دارند مطابق دستورالعمل‌های پیشین نسبت به رفع تعهد ارز حاصل از صادرات خود اقدام نمایند. ■ از معافیت‌ها و مشوق‌های صادراتی نظیر معافیت مالیاتی و ... مطابق با آمار عملکرد اعلامی بانک مرکزی به سازمان امور مالیاتی به تناسب برخوردار خواهند شد. ■ وزارت صنعت، معدن و تجارت و بانک مرکزی محدودیت‌های لازم جهت ثبت سفارش، تخصیص و تأمین ارز واردات آنها را ایجاد نمایند. ■ صادرکنندگان بدون بازگشت ارز به چرخه اقتصادی: ■ بانک مرکزی اقدامات لازم جهت معرفی آنها به مراجع قضایی و جلوگیری از ارائه خدمات بانکی را ارائه نماید. ■ وزارت صنعت، معدن و تجارت اقدام به جلوگیری از صدور یا تمدید مجوزهای واردات و صادرات، صنفی، تولیدی و ... نظیر کارت بازرگانی، مجوز صنفی و ... نماید. ■ سازمان امور مالیاتی اقدام به جلوگیری استفاده از مشوق‌های مالیاتی و گمرک اقدام به جلوگیری از واردات و صادرات نماید. ■ صادرات ریالی (موضوع بند «۷» تصویب‌نامه شماره ۸۷۳۹/۵۵۳۰۰ مورخ ۱۳۹۷/۲/۲): ■ صادرکنندگان مشمول بند (۷) تصویب‌نامه شماره ۸۷۳۹/۵۵۳۰۰ مورخ ۱۳۹۷/۲/۲ که قبل از تاریخ ۱۳۹۷/۵/۱۶ به کشورهای عراق و افغانستان صادرات داشته‌اند، می‌توانند شماره پروانه‌های صادراتی را به بانک مرکزی اعلام نمایند تا در صورت پذیرش بانک مرکزی نسبت به رفع تعهد ارز حاصل از صادرات ریالی آنها اقدام شود. ■ پروانه‌های صادراتی که مشمول این بند می‌گردند، امکان استفاده از قابلیت واردات در مقابل صادرات را ندارند. ■ بانک مرکزی ۲۰ درصد از ارزش صادراتی اعلامی توسط گمرک را به دلیل نحوه محاسبه ارزش پایه صادراتی در میزان بازگشت ارز حاصل از صادرات آنان منظور نماید. ■ کلیه سازمان‌ها و وزارتخانه‌های مورد اشاره در این مصوبه نسبت به صدور و ابلاغ دستورالعمل‌های لازم برای اجرای این مصوبه به زیرمجموعه‌های خود و ارائه گزارش سه ماهه به بانک مرکزی جهت طرح در کمیته ماده (۲) مصوبات چهاردهمین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی ابلاغی طی نامه شماره ۹۷۴۰۵ مورخ ۱۳۹۷/۲/۲۳ اقدام خواهند کرد. ■ گمرک نسبت به ارائه اطلاعات سیستمی و برخط پروانه‌های صادراتی به بانک مرکزی اقدام نماید. ■ بانک مرکزی امکان دسترسی برخط کلیه سازمان‌های ذی‌ربط را به سامانه مربوط به برگشت ارز حاصل از صادرات جهت اعمال این مصوبه و سایر قوانین و مقررات مربوطه فراهم نماید. 	واردات در مقابل صادرات	اسکناس	سامانه نیما	گروه صادراتی	مابقی برای خود		مجموعه پتروشیمی‌ها حداقل ۶۰ درصد حداکثر ۱۰ درصد		مابقی	حداکثر ۲۰ درصد	حداقل ۵۰ درصد	سایر صادرکنندگان	۱۳۹۸/۰۲/۳۱ هیئت وزیران	ابلاغ بسته جدید چگونگی برگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۱۳۹۸ و نحوه رفع تعهد ارز صادراتی سال ۱۳۹۷ صادرکنندگان
واردات در مقابل صادرات	اسکناس	سامانه نیما	گروه صادراتی											
مابقی برای خود		مجموعه پتروشیمی‌ها حداقل ۶۰ درصد حداکثر ۱۰ درصد												
مابقی	حداکثر ۲۰ درصد	حداقل ۵۰ درصد	سایر صادرکنندگان											

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>۱. صادرکنندگان باید حداقل ۸۰ درصد ارز حاصل از صادرات خود را به صورت حواله ارزی و حداکثر ۲۰ درصد آن را به صورت اسکناس در بازار ثانویه به بانکها و مراعاتی مجاز به فروش برسانند.</p> <p>در کلیه مفاد این مصوبه، فروش ارز به صورت حواله‌های ارزی باید در «سامانه نیما» و به صورت اسکناس، باید در «سامانه نظارت ارز (ستا)» ثبت گردد.</p> <p>تبصره «۱» - بنگاه‌های تولیدی / صادراتی به منظور تأمین نیازهای وارداتی خود می‌توانند حداکثر ۳۰ درصد منابع ارزی صادرات خود را استفاده نموده و لازم است مابقی ارز حاصل از صادرات (حداقل ۷۰ درصد) را به صورت حواله ارزی در بازار ثانویه به فروش برسانند.</p> <p>تبصره «۲» - تأمین ارز گروهی از واردکنندگان با ارز حاصل از صادرات گروهی از صادرکنندگان به صورت مستقیم حسب مورد با توافق وزارت صنعت، معدن و تجارت یا وزارت نفت با بانک مرکزی و ثبت در سامانه نیما امکان‌پذیر است.</p> <p>۲. کلیه صادرکنندگان موظفند حداکثر چهار ماه پس از صدور پروانه صادراتی گمرک، ارز خود را به چرخه اقتصادی کشور مطابق بند فوق برگردانند.</p> <p>تبصره «۱» - امکان تمدید مهلت مذکور در موارد استثنا و با ارائه مستندات دقیق در صورت پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و تأیید بانک مرکزی برای گروه‌های محدود کالایی وجود دارد.</p> <p>تبصره «۲» - صادرکنندگانی که ظرف سه ماه بعد از صدور پروانه صادراتی ارز خود را برگردانند، تعهد ارزی آنان بر مبنای ۹۰ درصد ارز ش پای پایه صادراتی خواهد بود.</p> <p>تبصره «۳» - صادرکنندگانی که در مهلت تعیین شده از تاریخ پروانه صادراتی نسبت به برگشت ارز به چرخه اقتصادی اقدام نکرده‌اند، مکلفند باقی‌مانده تعهدات خود را در بازار دوم (سامانه نیما) به نرخ روز پایانی مهلت مزبور در بازار دوم (سامانه نیما) یا قیمت روز بازار، هر کدام کمتر باشد، به بانک مرکزی به فروش رسانند.</p> <p>۳. به منظور تقویت و ارتقای صادرات غیرنفتی و اطمینان از بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور، وزارت صنعت، معدن و تجارت علاوه بر پیش‌کارتهای بازرگانی موجود، اقدام به رتبه‌بندی صادرکنندگان در سامانه یکپارچه اعتبارسنجی و رتبه‌بندی اعتباری، موضوع بند «ت» ماده (۶) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و ماده (۴) آیین‌نامه اجرایی مواد (۵) و (۶) قانون مذکور خواهد نمود. بر این اساس صادرکنندگان به منظور صادرات بیش از سقف اعتباری خود، باید نسبت به ایفای تعهد ارزی اقدام نمایند.</p> <p>۴. ارز ناشی از پیمان‌ها و قراردادهای ارزی داخلی با بخش دولتی یا غیردولتی باید:</p> <p>الف) از طریق ثبت سفارش برای تأمین نیازهای وارداتی قراردادهای مذکور استفاده شود،</p> <p>ب) مازاد آن باید در بازار ثانویه به فروش رسانده شود.</p> <p>۵. وزارتخانه‌های «نفت»، «صنعت، معدن و تجارت»، «تعاون، کار و رفاه اجتماعی»، «دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح»، «کشاورزی» و سایر نهادهای عمومی غیردولتی با توجه به عملکرد صادراتی شرکت‌های تحت پوشش / مدیریبت خود و برآورد درآمدهای ارزی سال ۱۳۹۶، مسئولیت پیگیری برگشت ارز حاصل از صادرات مطابق این مصوبات با همکاری بانک مرکزی ج.ا. و دستگاه‌های نظارتی و قضایی را دارند.</p> <p>۶. به منظور صادرات از محل ورود موقت</p> <p>۱. تولیدکنندگان موظفند جهت ورود کالا اقدام به ثبت آماری از محل ورود موقت در سامانه جامع تجارت نمایند.</p> <p>۲. گمرک جمهوری اسلامی، اقدام به صدور پروانه واردات موقت بر اساس ثبت آماری فوق نماید.</p> <p>۳. تولیدکنندگان اقدام به صادرات از محل پروانه ورود موقت نموده و ضمن رفع تعهدات ارزی موضوع بند «۱» این ماده، الباقی ارز حاصل از صادرات را مطابق با این مصوبه رفع تعهد نماید.</p> <p>تبصره: در خصوص پروانه‌های صادراتی از محل ورود موقت که تاریخ آنها پیش از این مصوبه است، برگشت ارز باید حداکثر ظرف دو ماه از تاریخ این مصوبه با فروش ۵۰ درصد ارزش پروانه‌های صادراتی مزبور در بازار ثانویه صورت و متعاقباً رفع تعهد انجام گیرد.</p> <p>۷. با توجه به تبصره «۲» ذیل بند «۱» مصوبه مورخ ۱۳۹۷/۷/۱ شورای عالی هماهنگی اقتصادی، ارائه هرگونه خدمات توسط کلیه دستگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی، بانک‌های عامل و شبکه صرافیه‌ها به صادرکنندگانی که بر مبنای این بسته سیاستی نسبت به برگشت ارز اقدام نمی‌نمایند و نیز سایر اشخاصی که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در روند عدم برگشت ارز حاصل از صادرات صادرکنندگان مذکور مشارکت دارند، تا زمان ایفای تعهد ارزی امکان‌پذیر نمی‌باشد.</p> <p>تبصره «۱» - اسامی اشخاص مذکور در بندهای فوق‌الذکر با همکاری نهادهای نظارتی استخراج و به دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و حسب مورد به مراجع قضایی منعکس خواهد شد.</p> <p>تبصره «۲» - بانک مرکزی آمار و اطلاعات مربوط به اشخاص فوق‌الذکر را به صورت ماهانه جهت اقدام ذیل به کلیه سازمان‌ها و دستگاه‌های مرتبط ارسال می‌نماید.</p> <p>وزارت صنعت، معدن و تجارت:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ عدم صدور و تمدید کارت بازرگانی، ■ عدم صدور یا تمدید ثبت سفارش، ■ عدم صدور هرگونه مجوزهای واردات و صادرات، تولیدی، منغی و نظایر آن، ■ محدودیت از سایر خدمات مرتبط به تجارت اعم از داخلی و خارجی. <p>گمرک جمهوری اسلامی ایران:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ عدم امکان استفاده از تسهیلات و خدماتی نظیر مسیر سبز، پذیرش ضمانت‌ها و نظایر آن، ■ عدم استرداد حقوق و عوارض گمرکی. <p>سازمان امور مالیاتی:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ لغو معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی. <p>بانک مرکزی:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ عدم صدور گواهی ثبت آماری (تخصیص ارز)، ■ ارائه گزارش عملکرد حساب‌های مشکوک به نهادهای ذی‌ربط. <p>بانک‌های عامل:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ عدم اعطای تسهیلات و ضمانت‌نامه‌های ریالی و ارزی و خدمات بانکی. <p>شبکه صرافیه‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ارائه خدمات خرید، فروش و نقل و انتقال ارز و ارائه خدمات در خارج از کشور به صادرکنندگان به صورت مستقیم یا غیرمستقیم (تراستی‌ها) در راستای عدم برگشت ارز حاصل از صادرات متخلف محسوب شده و در صورت احراز، ضمن لغو مجوز فعالیت توسط بانک مرکزی، صرافیه متخلف به مراجع قضایی معرفی می‌گردند. <p>صندوق ضمانت صادرات:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ عدم ارائه هرگونه خدمات مرتبط نظیر اعتبارسنجی، صدور بیمه‌نامه‌ها و ضمانت‌نامه‌های صادراتی. ■ سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای و سازمان بنادر و دریانوردی: ■ اعمال محدودیت در صدور بارنامه‌های داخلی و خارجی، ■ اعمال محدودیت در ارائه کلیه خدمات بندری و تسهیلات مرتبط. <p>۸. بانک مرکزی موظف است نسبت به ابلاغ این مصوبه به کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط اقدام نماید.</p>	<p>۱۳۹۹/۰۴/۲۲ کمیته ماده (۲)</p>	<p>بسته سیاستی نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات سال ۱۳۹۹ و رفع تعهدات ایفا نشده سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸</p>

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>الف) ایفای تعهدات ارزی حاصل از صادرات سال ۱۳۹۷:</p> <p>۱. صادرکنندگانی که نسبت به فروش ریالی کالاهای صادراتی در بازه زمانی ۱۳۹۷/۱/۲۲ لغایت ۱۳۹۷/۵/۱۶ به عراق و افغانستان اقدام کرده و در موعد مقرر نسبت به ثبت اطلاعات فروش ریالی خود در سامانه جامع تجارت اقدام نکرده‌اند، حداکثر تا ۱۴۰۰/۳/۳۱ فرصت دارند تا با ثبت اطلاعات فروش ریالی خود در سامانه جامع تجارت، نسبت به رفع تعهدات ارزی مربوطه اقدام کنند.</p> <p>تبصره: صادرکنندگانی که نسبت به فروش ریالی کالاهای صادراتی خود به سایر کشورها در بازه زمانی فوق اقدام کرده‌اند، پس از ارائه مستندات به دبیرخانه کمیته اقدام ارزی، در صورت تایید و تعیین مهلت توسط کمیته اقدام ارزی، نسبت به ثبت اطلاعات فروش ریالی خود در سامانه جامع تجارت اقدام و تعهدات ارزی این گروه از صادرکنندگان رفع خواهد شد.</p> <p>۲. در صورت احراز وجود ارز حاصل از صادرات کالا، صادرکنندگان دارای پروانه صادراتی سال ۱۳۹۷ امکان رفع تعهد ارزی مربوطه با رعایت شروط تعیین شده و تایید کمیته اقدام ارزی را به شکل فروش حواله ارزی در سامانه نیما، واردات در مقابل صادرات خود و شرکت‌های هم‌گروه، بازپرداخت بدهی‌های ارزی و فروش ارز در سامانه سنا به شرط ارائه اظهارنامه ورود ارز خواهند داشت. برای این امر ارائه درخواست مکتوب صادرکننده همراه با مستندات مربوطه حداکثر تا ۱۴۰۰/۴/۳۱ به کمیته اقدام ارزی مستقر در سازمان توسعه تجارت ضروری است. متعاقباً با تایید کمیته، امکان رفع تعهد با رعایت شروط تعیین شده فراهم خواهد شد.</p> <p>ب) ایفای تعهدات ارزی حاصل از صادرات سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۸:</p> <p>۱. صادرکنندگان سال ۱۳۹۸ تا پایان تیرماه ۱۴۰۰ و صادرکنندگان سال ۱۳۹۹ تا پایان شهریورماه ۱۴۰۰ مهلت خواهند داشت تا با ایفای تعهدات ارزی صادراتی خود از معافیت‌های مربوطه بهره‌مند شوند. این مهلت صرفاً برای تعیین تکلیف مالیاتی صادرکنندگان است و ارتباطی به مهلت ایفای تعهدات ارزی صادرکنندگان مندرج در بند «۴» مصوبه ۱۷۷ ستاد هماهنگی اقتصادی ندارد.</p> <p>۲. صادرکنندگان سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ مکلفند ۹۰ درصد ارزش پروانه‌های صادراتی اعلامی توسط گمرک ج.ا.ا را به چرخه اقتصادی برگردانند.</p> <p>ج) روش‌های برگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی:</p> <p>۱. فروش ارز به صورت حواله در سامانه نیما،</p> <p>۲. واردات در مقابل صادرات خود،</p> <p>۳. واگذاری ارز حاصل از صادرات به‌غیر،</p> <p>۴. بازپرداخت بدهی تسهیلات ارزی دریافتی از شبکه بانکی، صندوق توسعه ملی، حساب ذخیره ارزی و فاینانس،</p> <p>۵. فروش ارز به صورت اسکناس به بانک‌ها و صرافی‌های مجاز با رعایت مقررات مربوطه.</p> <p>د) سایر موارد:</p> <p>۱. با توجه به سهمیه واردات تعیین شده برای پیلهوران و تعاونی‌های مرزنشین، واردات انجام شده مذکور تا سقف تعیین شده وفق فهرست اعلامی وزارت صمت، به‌عنوان رفع تعهد ارزی مورد پذیرش قرار می‌گیرد، مازاد صادرات انجام شده نسبت به سقف یاد شده، مشمول رفع تعهد ارزی صادراتی می‌باشد.</p> <p>۲. صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی با تایید وزارت صنعت، معدن و تجارت (کمیته ماده (۱۹)) و سایر اشخاص صرفاً پس از احراز اهلیت، اعتبارسنجی و در سقف تعیین شده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت در سامانه جامع تجارت، امکان عرضه ارز در سامانه نیما را خواهند داشت.</p> <p>۳. صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی مورد تأیید سازمان برنامه و بودجه کشور، مکلف به بازگشت ۱۰ درصد مبلغ کل قرارداد بر اساس صورت وضعیت (مورد تأیید کارفرما و کمیته ماده (۱۹)) مطابق بسته می‌باشند.</p> <p>۴. کالاهایی که برای آزمون به خارج از کشور صادر و برگشت داده نمی‌شوند و یا کالاهایی که به‌منظور عرضه در نمایشگاه‌های خارجی ارسال می‌شوند با تایید وزارت صمت و بر اساس اطلاعات دریافتی از گمرک ج.ا.ا، مشمول ایفای تعهدات ارزی صادراتی نمی‌باشند.</p> <p>۵. در صورت عدم برگشت ارز حاصل از صادرات در مهلت‌های مقرر، عدم ارائه خدمات توسط دستگاه‌های دولتی به شرح مندرج در بسته سیاستی اعمال خواهد شد.</p>	<p>۱۴۰۰/۱/۲۱ کمیته ماده (۲)</p>	<p>بسته سیاستی برگشت ارز حاصل از صادرات سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۰</p>

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>۱. صادرکنندگان به مقصد کشورهای عراق و افغانستان در بازه زمانی ۲۲ فروردین ماه ۱۳۹۷ لغایت ۱۶ مردادماه ۱۳۹۷ که تاکنون اطلاعات پروانه‌های صادراتی خود را در سامانه جامع تجارت ثبت نکرده‌اند، تا پایان سال ۱۴۰۰ مهلت خواهند داشت تا نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه جامع تجارت اقدام کنند.</p> <p>۲. به سایر صادرکنندگان سال ۱۳۹۷ به غیر از صادرکنندگان مندرج در بند مذکور «بند ۱»، تا پایان سال جاری مهلت داده شد تا با مراجعه به سازمان توسعه تجارت و ارائه درخواست همراه با مستندات و با تأیید مراتب توسط کمیته مربوطه، نسبت به ارتقای بازگشت ارز به چرخه اقتصادی تسریع کنند.</p> <p>۳. صادرکنندگانی که نسبت به فروش ریالی کالاهای صادراتی خود به سایر کشورها غیر از عراق و افغانستان در بازه زمانی ۲۲ فروردین ماه ۱۳۹۷ لغایت ۱۶ مردادماه ۱۳۹۷ اقدام کرده‌اند، می‌توانند پس از ارائه مستندات به دبیرخانه کمیته اقدام ارزی با تأیید کمیته و ثبت اطلاعات فروش ریالی خود در سامانه جامع تجارت، متناسب با ثبت صورت گرفته، نسبت به ارتقای نسبت ایفای تعهدات خود اقدام کنند.</p> <p>۴. صادرکنندگان سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، تا پایان سال ۱۴۰۰ مجازند به منظور ارتقای در صد برگشت ارز به چرخه اقتصادی با یک یا ترکیبی از روش‌های متنوع تعیین شده و رفع محدودیت‌های مربوطه تسریع و اقدام کنند.</p> <p>۵. صادرکنندگان دارای تعهدات ارزی سال ۱۳۹۷ که قبل از ابلاغ فهرست اولویت‌های کالایی وزارت صمت برای واردات در مقابل صادرات اقدام به ثبت سفارش کرده باشند، در صورت ارائه درخواست و مستندات به دبیرخانه کمیته اقدام ارزی مستقر در سازمان توسعه تجارت و با تأیید کمیته، مجاز به ایفای تعهدات ارزی از محل صادرات سال یاد شده به میزان تعهدات ارزی ایفا نشده سال ۱۳۹۷ هستند.</p> <p>۶. در راستای رفع مشکلات صادرکنندگان دارای تعهدات ارزی ایفا نشده کمتر از پنج هزار یورو، این دسته از صادرکنندگان تا تاریخ ابلاغ این مصوبه (۲۸ دی ماه ۱۴۰۰)، از رفع تعهدات ارزی تا مبلغ مذکور معاف هستند.</p> <p>۷. فروش ریالی کالاهای صادرکنندگان کالا به کشور عراق به منظور بازسازی عتبات عالیات (طرف قرارداد ستاد بازسازی عتبات عالیات و یا شرکت‌های مورد تأیید ستاد) به میزان مورد تأیید ستاد عتبات و کمیته اقدام ارزی با ثبت اطلاعات مربوطه در سامانه جامع تجارت و انجام اقدامات لازم، مشمول رفع تعهدات ارزی صادراتی می‌شود.</p> <p>۸. در مواردی که واگذاری و فروش پروانه صادراتی به واردکنندگان، منجر به انتقال ارز و واردات نشده باشد، پس از طرح موضوع در کمیته اقدام ارزی، تأیید آن و با اعلام مراتب به سازمان امور مالیاتی به منظور اقدامات مقتضی، در مقابل ایجاد تعهد ارزی متناظر برای صادرکننده، از تعهدات ارزی واردکننده کسر می‌شود.</p>	<p>۱۴۰۰/۱۰/۲۸ کمیته ماده (۲)</p>	<p>تسهیلات فراهم شده توسط کمیته ماده (۲) در حمایت از صادرکنندگان</p>
<p>تبصره «۶» بند «ح» ماده (۲) مکرر:</p> <p>کلیه صادرکنندگان کالا به خارج از کشور موظفند ارز مندرج در پروانه گمرکی یا معادل ارزی آن به سایر ارزها را به بانک مرکزی بفرستند و یا با تأیید بانک مرکزی نسبت به فروش آن به سایر اشخاص اقدام یا جهت تأمین ارز واردات کالای خود با بازپرداخت بدهی تسهیلات ارزی استفاده نمایند. متخلف علاوه بر الزام به ایفای تعهد موضوع تخلف، به جریمه نقدی معادل یک پنجم موضوع تخلف و دو یا چند مورد از محرومیت‌های موضوع ماده (۹۹) این قانون محکوم می‌شود. در صورت عدم ایفای تعهد ظرف سه ماه از زمان ابلاغ حکم قطعی، معادل ارزش تعهد بر اساس بالاترین نرخ اعلامی بانک مرکزی در زمان صدور حکم، به جریمه نقدی مرتکب افزوده می‌شود. تخلف موضوع این تبصره صرفاً در مواردی که ارزش موضوع تخلف بیشتر از سه میلیون (۳,۰۰۰,۰۰۰) یورو یا معادل آن به سایر ارزها باشد، می‌تواند با تحقق شرایط مربوطه، مشمول عناوین سازمان یافته و حرفه‌ای موضوع این قانون قرار گیرد. در صورتی که عدم رفع تعهد موضوع این تبصره و تبصره‌های «۵» و «۷» با تشخیص مرجع رسیدگی به علت قوه قاهره (حادثه خارجی غیر قابل پیش‌بینی و غیر قابل دفع) باشد، محکومیت موضوع این تبصره‌ها اعمال نمی‌شود.</p> <p>آیین‌نامه اجرایی این تبصره شامل مواردی از قبیل مهلت رفع تعهد که بیش از یک سال نیست و شرایط تمدید آن تا حداکثر سه ماه، موارد مشمول معافیت تا سقف سی هزار (۳۰,۰۰۰) یورو یا معادل آن به سایر ارزها در سال و معافیت کالای موضوع ماده (۹۵) قانون امور گمرکی، میزان تعهد که کمتر از شصت درصد (۶۰٪) ارزش ارزی صادرات نیست، اولویت‌بندی و نحوه انتخاب یک یا ترکیبی از روش‌های رفع تعهد و تعیین سامانه‌های اجرایی این تبصره، توسط بانک مرکزی با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت تهیه و ظرف یک ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد. در هر صورت، برخورداری از کلیه معافیت‌های مالیاتی برای درآمدهای حاصل از صادرات و هر گونه جایزه و مشوق‌های صادراتی به تناسب میزان ایفای تعهد موضوع این تبصره است.</p> <p>اعمال محدودیت‌های موضوع این تبصره تا ابتدای سال بعد از زمانی که ارزش سالانه صادرات غیر نفتی طبق اعلام وزارت صنعت، معدن و تجارت، به بیش از یک میز هشت‌دهم (۱,۸) برابر ارزش سالانه واردات کشور برسد، قابل اجراست.</p>	<p>۱۴۰۰/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی</p>	<p>قانون اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز</p>

نکات برجسته	تاریخ	قانون / مصوبه
<p>ماده (۲) - اعضای کارگروه به شرح زیر می‌باشند:</p> <p>۱. معاون ارزی رئیس کل بانک مرکزی (رئیس)،</p> <p>۲. رئیس کل سازمان توسعه تجارت ایران،</p> <p>۳. معاون وزیر نفت،</p> <p>۴. معاون وزیر اطلاعات،</p> <p>۵. معاون وزیر جهاد کشاورزی،</p> <p>۶. معاون وزیر امور اقتصادی و دارایی،</p> <p>۷. معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت،</p> <p>۸. معاون وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (رئیس سازمان غذا و دارو)،</p> <p>۹. رئیس کل گمرک،</p> <p>۱۰. نماینده بخش خصوصی مربوط با حق رأی و با دعوت رئیس کارگروه.</p> <p>تبصره «۱» - حضور نمایندگان سایر دستگاه‌های اجرایی در کارگروه با پیشنهاد اعضا و تأیید رئیس کارگروه و بدون حق رأی بلامانع است.</p> <p>تبصره «۲» - جلسات کارگروه با حضور حداقل دوسوم اعضا و حضور رئیس رسمیت یافته و تصمیمات کارگروه با رأی حداقل شش عضو معتبر خواهد بود.</p> <p>تبصره «۳» - دبیرخانه کارگروه که در بانک مرکزی مستقر است، مسئولیت انجام امور برگزاری جلسات، تهیه دستور و صورت جلسات و مکاتبات با دیگر نهادها و اشخاص را برعهده دارد.</p> <p>ماده (۳) - وظایف و اختیارات کارگروه به شرح زیر می‌باشد:</p> <p>۱. تعیین موارد و مصادیق معافیت از ایفای تعهدات ارزی صادراتی در چارچوب قانون و این آیین‌نامه،</p> <p>۲. ارسال فهرست صادرکنندگان به شورا عالی امنیت ملی موضوع تبصره «۸» ماده (۲) مکرر قانون به منظور بهره مندی از معافیت / استثنا،</p> <p>۳. تمدید مهلت برگشت ارز حاصل از صادرات در چارچوب قانون و این آیین‌نامه،</p> <p>۴. معرفی متخلف به قوه قضائیه در اجرای الزامات قانون،</p> <p>۵. تعیین استثنائات مهلت برگشت ارز حاصل از صادرات با توجه به نوع کالای صادراتی، نوع صادرکننده، سابقه صادرکننده، کشور طرف معامله و کشور مقصد به پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی در چارچوب قانون و مقررات،</p> <p>۶. تعیین میزان تعهد ارزی صادرکنندگان در چارچوب قانون و این آیین‌نامه،</p> <p>۷. تعیین سقف تعهدات ارزی صادراتی معاف از برگشت ارز با رعایت سقف مصرح در قانون،</p> <p>۸. تعیین حد آستانه برخورداری از مشوق‌ها و معافیت‌های موضوع این آیین‌نامه در چارچوب قوانین و مقررات،</p> <p>۹. تقدیر از صادرکنندگان خوش حساب و ارائه مشوق‌های لازم برای آنها در چارچوب قوانین و مقررات.</p> <p>تبصره «۱» - تعیین سیاست‌های تجاری کماکان برعهده وزارت صنعت، معدن و تجارت است.</p> <p>تبصره «۲» - مصوبات کارگروه جهت اجرا به دستگاه‌ها، سازمان‌ها، اشخاص و اعضای کارگروه توسط دبیرخانه ابلاغ می‌شود.</p>	۱۴۰۱/۸/۲۸	آیین‌نامه اجرایی تبصره «۶» بند «ح» ماده (۲) مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

۳. مسئله عدم بازگشت ارز

تخلف از الزام به بازگشت ارز به چند روش ممکن است:

- الف) دگرظهوری در گمرک،
- ب) عدم بازگشت به میزان تعیین شده،
- ج) مصرف ارزهای صادراتی به روش‌های دیگر،
- د) تأخیر در بازگشت ارز.

در حال حاضر، درصد بازگشت ارز به صورت تجمعی از ابتدای سال ۱۳۹۷ در نظر گرفته می‌شود. بدین صورت که صادرکننده باید از مجموع صادرات انجام شده از سال ۱۳۹۷، در موعد مقرر، اقدام به بازگشت ارز به میزان تعیین شده کند. درصد بازگشت ارز صادرکنندگان عمده

مانند شرکت‌های پتروپالایشگاهی نزدیک به ۱۰۰ درصد، شرکت‌های عمده معدنی و فولادی حدود ۹۵ درصد^۱ و سایر صادرکنندگان که عمدتاً خرد هستند، نزدیک به ۶۰ درصد بوده است. البته درصدهای بیان شده بر مبنای ارزش اظهارهای گمرکی است و این امکان وجود دارد که صادرکنندگان برای فرار از تعهد ارزی اقدام به دگرآظهاری کنند.

با توجه به عملکرد ذکر شده، می‌توان گفت که مسئله عدم بازگشت ارز اغلب ناظر بر صادرکنندگان خرد است. ارزش صادرات این صادرکنندگان بین ۱۰ تا ۱۵ میلیارد دلار است. از آنجا که بخشی از عدم بازگشت ارز (حدود متوسط ۲۰٪) این صادرکنندگان به دلیل مجوز قانونی است، می‌توان گفت که عدم بازگشت ارز از نقطه نظر حجم، مسئله حادی نیست. این پرسش قابل طرح است که چرا با وجود کم‌اهمیت بودن این مسئله (به لحاظ ارزش)، عدم بازگشت ارز بازتاب زیادی در فضای سیاستگذاری دارد. برخی دلایل پررنگ شدن مسئله عدم بازگشت ارز در ادامه مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۳. دگرآظهاری در گمرک

یکی از روش‌های فرار از تعهد بازگشت ارز، کم‌آظهاری ارزش صادرات و یا دگرآظهاری ارقام صادراتی است. این چالش بسته به کیفیت زیرساخت‌های گمرکی و نظارت، تا حدی قابل رفع است، اما نمی‌توان انتظار داشت که به طور کامل حل و فصل شود. علاوه بر چالش‌های ارزش‌گذاری گمرکی، به دلیل پیچیده‌تر شدن فرایند تجاری ناشی از تحریم، اساساً نمی‌توان ارزش‌گذاری گمرکی را به طور دقیق منطبق با ارزش واقعی صادرات انجام داد. کم‌اینکه الزام به درصدی پایین‌تر از ۱۰۰ درصد ارزش صادراتی برای بازگشت ارز، در راستای همین نقیصه ذاتی ارزش‌گذاری گمرکی بوده است.

۲-۳. عدم پذیرش واقعیت روند کاهش ارزش پول ملی

در چند دهه گذشته، به دلیل وجود انواع نাত্রازی‌های کلان اقتصادی و عدم رفع آنها، روند بلندمدت نرخ ارز شکل افزایشی داشته است. در برخی دوره‌ها به واسطه افزایش ارزش‌های نفتی این روند به طور موقت متوقف شده و با کاهش ارزش‌های نفتی به شکل جهشی به روند بلندمدت خود بازگشته است. برخی برای دفاع از تثبیت دستوری نرخ ارز و عدم پذیرش اثر نাত্রازی‌های کلان اقتصادی و کاهش صادرات نفتی، عدم بازگشت ارز را عامل مهم افزایش نرخ ارز دانسته و در فضای سیاستگذاری این ادبیات را ترویج کرده‌اند. مرکز پژوهش‌های مجلس طی گزارش‌هایی با موضوع «نظریه‌های تعیین نرخ ارز در ایران؛ ملاحظات و چالش‌ها» و «تحلیل وضعیت بازار ارز: ارزیابی اقدامات دولت و پیشنهاد اصلاحی» به تفصیل به این موضوع پرداخته است. این گزارش‌ها مبتنی بر ادبیات علمی و بررسی‌های تجربی روند بلندمدت نرخ ارز در ایران و دیگر کشورهای صادرکننده نفت این گونه نتیجه‌گیری کرده است؛ روند بلندمدت نرخ ارز در ایران، مشابه با دیگر کشورهای نفتی، از متغیرهای بنیادین اقتصادی (رشد نقدینگی و تولید و تورم) و صادرات نفتی تبعیت می‌کند. البته در بازه کوتاه‌مدت عواملی همچون خروج سرمایه (فرار سرمایه، تأخیر و عدم بازگشت ارز، نگهداری ارز و طلا و ...) نقش غیرقابل انکاری دارند، اما اثر آنها صرفاً مقطعی بوده و توضیح‌دهنده روند بلندمدت کاهش ارزش پول ملی نیستند. بنابراین برای توضیح تداوم روند افزایش نرخ ارز نمی‌توان سهم معناداری را به عدم بازگشت ارز داد و به نظر می‌رسد که ضریب اهمیت بازگشت ارز در تثبیت نرخ ارز، دچار بیش‌نمایی شده است.

۳-۳. نیاز به افزایش عرضه ارز در دوره نوسانات ارزی

در افزایش شدید نرخ ارز در نیمه دوم ۱۴۰۱، افزایش و جهش‌های نرخ ارز در مقاطع کوتاه‌مدت هفتگی و روزانه، به عنوان یکی از مسائل مهم مطرح بوده است. سیاستگذار ارزی برای کنترل جهش‌های ارزی در مقاطع کوتاه‌مدت، نیازمند کنترل عرضه ارز در مقاطع روزانه بود. در همین راستا، این بحث مطرح شد که فارغ از مهلت و فرصت قانونی صادرکنندگان، لازم است که زمان عرضه ارز نیز توسط بانک مرکزی تعیین شود. این خواسته به وضوح فراتر از قانون بوده و ارتباطی به مسئله بازگشت ارز ندارد. به طور اصولی، مسئله جهش‌ها و نوسانات شدید مقطعی نرخ ارز باید از طریق افزایش ذخایر ارزی و تعدیل تدریجی نرخ ارز رفع شود. مادامی که سیاستگذار سعی بر تثبیت نرخ اسمی ارز داشته و سیاست افزایش ذخایر ارزی را اجرایی نکند، جهش و نوسانات رخ خواهد داد. ماشه این جهش می‌تواند هر شوک خارجی و داخلی مانند تشدید تحریم و اغتشاشات باشد.

۱. گزارش مقامات بانک مرکزی در جلسات کمیسیون اقتصادی و اصل نودم قانون اساسی مجلس شورای اسلامی.

۲. <https://www.asrehamoon.ir/news/159392ht.tps> اظهارات مسئولین بانک مرکزی در رسانه ملی

۴-۳. خلط مسئله عدم بازگشت ارز و اتکای نظام پرداخت‌های بین‌المللی به نظام تراستی

به دلیل موانع تحریمی، عمده تبادلات ارزی صادرات کشور بر نظام تراستی مبتنا دارد. برخی بر این نظر هستند که نظام تراستی با مسئله انحصار مواجه بوده و می‌تواند در مواقع حساس با خودداری از عرضه و انتقال ارز، نرخ ارز را دست‌کاری کنند. انحصار شبکه‌ای تراستی دور از انتظار نبوده و به نظر وجود دارد. یکی از راه‌حل‌های مطرح، خرید ارزهای صادراتی توسط تراستی‌های بانک مرکزی است که امری پریسک بوده و حجم کاری بسیار زیاد برای بانک مرکزی ایجاد کرده و همچنین اصطکاکات تجاری را افزایش می‌دهد. در هر صورت، این مسئله ارتباطی به مسئله عدم بازگشت ارز نداشته و ریشه در عدم امکان استفاده از نظام رسمی پرداخت بین‌الملل دارد که مسئله‌ای خارج از موضوع گزارش است، اما به‌طور کلی می‌توان گفت که راه‌حل اساسی برای شدت اثر این چالش، دیپلماسی اقتصادی جهت استفاده از سیستم پرداخت داخلی کشورهای عمده طرف معامله ایران مانند کشور چین است.

۵-۳. پرونده‌های متعدد قضایی

یکی از دلایل دیگر پررنگ‌تر شدن مسئله عدم بازگشت ارز، حجم بالای پرونده‌های قضایی و نظارتی است. تا جایی که برای کاهش آن، صادرات تا ۳۰ هزار یورو از تعهد ارزی معاف شد و در عمل صادرکنندگان با درصد بازگشت ارز ۶۰ درصد، از جریمه و تشکیل پرونده قضایی معاف شدند. وجود این دو رقم در قانون نیز حاصل تجربه بازگشت ارز تا پیش از قانون مربوطه در اسفند سال ۱۴۰۰ بوده است.

۴. دلایل عدم بازگشت ارز

با توضیحاتی که گفته شد، می‌توان گفت که عدم بازگشت ارز به معنای تخلف از قانون حجم قابل ملاحظه‌ای نداشته و مسئله مهم‌تر از تخطی از قانون، رفتار صادرکننده در مواردی همچون زمان بازگشت ارز در دوره نوسانات ارزی و دگرآظهاری در گمرک است. به‌طور خلاصه، عوامل عدم بازگشت ارز و دیگر تخلفات یاد شده به شرح زیر است:

- کاهش انگیزه بازگشت ارز به دلیل مداخله دستوری قیمتی در فروش ارز صادراتی،
- بالا بودن نرخ غیررسمی ارز برای مصارف مانند خروج سرمایه و قاچاق،
- وجود انواع استثنائات تجاری و قابلیت استفاده از کارت‌های بازرگانی یک‌بار مصرف،
- عدم اعمال محدودیت‌های مؤثر فوری مانند محدودیت در استفاده از خدمات بانکی برای متخلفین،
- دگرآظهاری در گمرک،
- بوروکراسی ناشی از الزام به بازگشت ارز،
- اتکای مبادلات ارزی - تجاری بین‌المللی به نظام تراستی.

از بین عوامل یاد شده، مداخله دستوری در تعیین نرخ ارز، سهم عمده در بروز تخلفات و مفسد را داراست. کنترل‌های ارزی اعمالی فعلی به نوعی مداخله مقداری (در طرف عرضه و تقاضا) برای مدیریت نرخ ارز به حساب می‌آید. در حالی که بانک مرکزی اقدام به تثبیت نرخ ارز به صورت دستوری کرده است. اتخاذ این دو شکل مداخله مقداری و قیمتی به‌طور هم‌زمان، موجب عدم کارایی کنترل‌های ارزی شده است. یکی از مهم‌ترین مصادیق ناکارا کردن کنترل‌های ارزی، مسئله عدم بازگشت ارز، دگرآظهاری، عدم عرضه در مقاطع مربوط به جهش ارز و ... است. زمانی که نرخ رسمی ارز به صورت دستوری در سطوح پایینی قرار می‌گیرد، صادرکنندگان انگیزه دگرآظهاری و عدم بازگشت ارز پیدا می‌کنند. وجود انواع استثنائات تجاری و امکان استفاده از کارت‌های بازرگانی یک‌بار مصرف نیز این امکان را به صادرکنندگان می‌دهد تا برای فرار از نرخ رسمی ارز دستوری، به بازار غیررسمی ارز روانه شود. از طرفی، صادرکنندگان برای جبران نرخ پایین ارز، تا حد امکان بازگشت ارز خود را جهت انتفاع از فرصت نگهداری ارز را به تأخیر می‌اندازند. در صورت فروش ارز صادراتی به نرخ دستوری نیز مسئله معاملات پشت سامانه‌های رسمی پدید می‌آید و عملاً رانت اختلاف نرخ ارز بین واردکنندگان، صادرکنندگان، صرافی‌ها (بانکی و غیربانکی)، تراستی‌ها و دلالتان توزیع می‌شود و بسیار بیعد است که بخش معناداری از رانت نصیب مصرف‌کننده نهایی یعنی خانوار شود. البته در ماه‌های گذشته بانک مرکزی در اقدامی مثبت، سهم تأمین ارز اشخاص یا همان خرید و فروش به نرخ توافقی را افزایش داده است، اما همچنان بخش اعظم

ارزهای صادراتی با مسئله نرخ دستوری مواجه هستند. اختصاص بخش اعظم ارزهای صادراتی به نرخ‌های دستوری موجب کاهش تقاضا در نرخ توافقی و کاهش اثر مثبت افزایش سهم ارز اشخاص می‌شود.

ایجاد انگیزه و بستر فساد ناشی از مداخله در تعیین دستوری نرخ ارز در حالی است که این مداخله بانک مرکزی خلاف بند «ت» ماده (۲۰) «قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» است که نظام ارزی کشور را «شناور مدیریت شده» معرفی کرده است. در نظام ارزی شناور مدیریت شده، باید بانک مرکزی حدود نوسان یا همان کف و سقف هدف را تعیین کند. در صورت تجاوز نرخ ارز از مقدار سقف هدف، باید اقدام به فروش ارز نماید و در صورت کاهش نرخ ارز به کمتر از نرخ ارز کف هدف، اقدام به خرید ارز کند. از سال ۱۳۹۷، اعمال کنترل‌های ارزی جهت کنترل مقدار عرضه و تقاضای ارز نیز به مجموعه ابزارهای بانک مرکزی برای کنترل نرخ ارز اضافه شد. در مجموع می‌توان گفت که در این نظام ارزی مدیریت نرخ ارز با استفاده از مداخله مقداری انجام می‌شود و هیچ نوع مداخله قیمتی مجاز نیست. این مداخله مقداری می‌تواند از طریق خرید و فروش ارز و یا کنترل‌های ارزی انجام شود. مطابق قانون و مصوبات شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا، بانک مرکزی مجاز به استفاده از هر دو روش مداخلات ارزی مقداری است. اما هیچ مصوبه قانونی این اجازه را به بانک مرکزی نمی‌دهد که اقدام به تعیین دستوری نرخ ارز یا سقف نرخ در بازار رسمی ارز کند. از آنجا که مطابق تجربیات متعدد، سیاست‌های ارزی منجر به فراهم شدن زمینه گسترده فساد شده است، در تضاد آشکار با بند «۱۹» سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» ابلاغی مقام معظم رهبری است که بر «شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزاد در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...» صراحت دارد.

۵. جمع‌بندی و ارائه راهکارهای حل مسئله عدم بازگشت ارز

با توضیحاتی که ارائه شد، مهم‌ترین راه‌حل مسئله عدم بازگشت ارز، بازگشت به قانون و اهتمام بر اجرای بند «۱۹» سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» است. ایجاد یک بازار عمیق و متشکل رسمی بدون مداخله قیمتی و بازارسازی از طریق خرید و فروش (با افزایش ذخایر ارزی) و همچنین کنترل‌های ارزی مقداری از ضرورت‌های تحقق قانون و ثبات در نرخ ارز است. این بازار و تغییر رویکرد در بازارسازی موجب ثبات در روند رشد نرخ ارز و افزایش پیش‌بینی‌پذیری می‌شود. این ثبات و پیش‌بینی‌پذیری موجب حداقل شدن جهش و نوسانات ارزی و در نتیجه نوسان در سرعت بازگشت ارز می‌شود. انتظار می‌رود با شکل‌گیری بازار رسمی بدون مداخله قیمتی، بخش اعظم مشکلات ناظر بر بازگشت ارز رفع می‌شود. دیگر اقدامات مؤثر برای کاهش مسئله عدم بازگشت ارز به شرح ذیل است:

■ تفکیک بازار صادرکنندگان غیر عمده و واردکنندگان اقلام غیر ضرور

در حال حاضر، صادرکنندگان خرد می‌توانند در قالب تأمین ارز اشخاص، اقدام به فروش مستقیم ارز خود به واردکنندگان با نرخ توافقی کنند. بدین نحو که صادرکننده و واردکننده با توافق دوجانبه ارز و ریال را منتقل کرده و صادرکننده برای رفع تعهد اسناد آن (تراکنش ریالی و ...) را در سامانه بارگذاری می‌کند. واردکننده نیز برای ثبت منشأ ارز از کوتاژ (سریال پروانه صادراتی) صادراتی صادرکننده استفاده می‌کند تا این اطمینان حاصل شود که واردات از محل بازار غیررسمی تأمین نشده است. باین حال، دو مانع اساسی برای استفاده از این مسیر برای صادرکنندگان وجود دارد. اول، به دلیل جذابیت نرخ ارز در مرکز مبادله که نزدیک به ۳۰ درصد ارزان‌تر از نرخ غیررسمی است، واردکنندگان کمتری متقاضی خرید ارز به شکل توافقی هستند. دوم، واردکنندگان و صادرکنندگان محدودی امکان استفاده از این مسیر را دارند.

■ اجرایی شدن اختصاص «امتیاز صادراتی» به صادرکنندگان غیر عمده

با وجود محدودیت در منابع ارزی و به تبع آن محدودیت در میزان واردات، داشتن سهمیه واردات نوعی رانت به حساب می‌آید. به طور طبیعی با شکل‌گیری این نوع از رانت، مسئله نحوه توزیع رانت نیز به وجود می‌آید. تقریباً از ابتدای اعمال کنترل‌های ارزی تا سال جاری، میزان ثبت سفارش و انتظار در صف تخصیص ارز ملاک توزیع سهمیه واردات قرار می‌گرفت. به همین دلیل، واردکنندگان به میزان به مراتب بیشتر از نیاز واقعی اقدام به ثبت سفارش و تقاضای تخصیص ارز می‌کردند. در سال جاری، این توزیع رانت سهمیه بر مبنای سابقه وارداتی اشخاص انجام می‌شود. بدین نحو که به هر متقاضی واردات بسته به تولیدی یا غیرتولیدی بودن حداکثر بین ۸۰ تا ۱۲۰ درصد متوسط سابقه وارداتی

اجازه ثبت سفارش داده می‌شود. بدیهی است که هر دو روش توزیع رانت فاقد منطق اقتصادی و اصل بهره‌وری است. یکی از بهترین روش‌ها برای توزیع بهینه رانت سهمیه واردات، ارائه مالکیت سهمیه‌ها به صادرکنندگان است که به نوعی خالق این رانت هستند. بسته به نوع صادرات می‌توان مالکیت سهمیه واردات را به صادرکننده تخصیص داد تا صادرکنندگان بتوانند در بازاری مشخص اقدام به فروش سهمیه واردات کنند. از این طریق، رانت ناشی از محدودیت واردات به جای رسیدن به واردکننده به صادرکننده منتقل می‌شود.

■ کاهش استثنائات تجاری و تغییر قاعده‌گذاری در خصوص مسئله کارت‌های بازرگانی یک‌بار مصرف

یکی از روش‌های عدم بازگشت ارز مورد استفاده این گروه، استفاده از استثنائات تجاری و کارت بازرگانی یک‌بار مصرف است. سالیانه بخش بزرگی از صادرات از طریق کارت‌های بازرگانی یک‌بار مصرف و استثنائات تجاری انجام می‌پذیرد تا صادرکننده بدون ترس از پیگیری‌های قضایی از بازگشت ارز امتناع کند. به همین دلیل حجم بالایی از عدم رفع تعهدات صادراتی به کارت‌های بازرگانی یک‌بار مصرف اختصاص دارد.

■ اعمال فوری محدودیت‌هایی همچون عدم امکان استفاده از خدمات بانکی با تصمیم کارگروه (اصلاح قانون)

یکی از مشکلات قانون فعلی، عدم امکان اعمال جرائم فوری نظیر عدم ارائه خدمت بانکی به متخلفان است. از طرفی، ارجاع پرونده متخلفان به قوه قضائیه امری زمان‌بر است. به همین دلیل، بانک مرکزی در پیشنهاد اصلاح قانون خود به دنبال اعمال جرائم فوری است و تصویب آن توصیه می‌شود.

■ تسهیل بازگشت ارز و افزایش امکان مدیریت جریان وجوه ارزی صادرکنندگان با ایجاد بازار تعهدات ارزی

یکی دیگر از مشکلات صادرکنندگان، عدم انعطاف قانون و آیین‌نامه برای مدیریت جریان وجوه ارزی توسط صادرکننده است. بسیاری از پرونده‌ها مربوط به تأخیرها با بازه زمانی کوتاه است. لذا می‌توان با ایجاد مکانیسم تشویق و تنبیه بازاری، امکان مدیریت جریان وجوه را به صادرکنندگان داد و از طرفی صادرکنندگانی که زودتر از موعد ارز خود را بازگشت می‌دهند را مورد تشویق قرار داد. بدین نحو که صادرکنندگانی که ارز خود را زودتر از موعد بازمی‌گردانند؛ اوراقی با عنوان مهلت دریافت کنند و به صادرکنندگانی که به هر دلیل نیازمند تمدید مهلت هستند بفرشند. در کنار تشویق و تنبیه بازاری ایجاد شده، با این اقدام از حجم پرونده‌های تخلفات کاسته و صادرکنندگان امکان بهتری برای مدیریت جریان وجوه می‌یابند.

گزیده سیاستی

فارغ از مسئله افزایش امطکاکات تجاری که ذاتی اعمال پیمان سپاری است، مهم‌ترین معضل پیش روی اجرای صحیح بازگشت ارز و تخلقات آن، مداخله دستوری- قیمتی است که بار رفع آن عمده مسئله ناظر بر بازگشت ارز رفع می‌شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir